

Monitors: invalshoek bepaalt opzet

In het vorige nummer van Agora beschreef Paul Oostveen recente ontwikkelingen op het gebied van buurtinformatiesystemen. Een van zijn constatering was dat elke gebruiker een eigen systeem heeft. In dit artikel worden twee uiteenlopende systemen nader bekeken.

RONALD KLIP*

Een buurtinformatiesysteem is niets anders dan een *database* waarin buurtgegevens op allerlei gebied worden opgeslagen en geactualiseerd. De manier waarop dat gebeurt is nogal verschillend. Een van de oorzaken van de verscheidenheid in *systemen* is de verscheidenheid in *bedoelingen* ervan. Dit blijkt ook uit de voor dit artikel bekeken systemen. Caroline van der Meer ontwikkelde voor haar proefschrift een monitor om haar theorie over buurtontwikkeling te kunnen toetsen; de invalshoek is hierbij dus vooral wetenschappelijk. De tweede monitor, de 'Gebiedsgerichte monitor Grote-Stedenbeleid Rotterdam', werd door twee onderzoeksbureaus ontwikkeld om de voortgang van het grote-stedenbeleid in Rotterdam te kunnen meten. Uit de gegevens van de monitor kan blijken dat het beleid bijgesteld dient te worden; een beleidsondersteunende invalshoek zodoende.

DEPRIVATIE

Van der Meer stelt dat een goede theorie over buurtontwikkeling een eerste vereiste is bij de ontwikkeling van een monitor. Zonder theoretisch kader bestaat het gevaar dat in het wilde weg gegevens verzameld worden die vervolgens niet te interpreteren zijn. Haar theorie over buurtontwikkeling en over probleemcumulatie zet zich af tegen de als klassiek beschouwde buurtontwikkeling in Amerikaanse steden. Het klassieke model van *filtering down* legt een causaal verband tussen fysieke achteruitgang van een buurt (vooral door veroudering van de woningen) en sociaal verval: werkloosheid, vandalisme etc. Van der Meer is niet de eerste die stelt dat dit in Amsterdam, haar onderzoeksgebied, niet opgaat. Weliswaar wonen in de oude wijken om de binnenstad veel huishoudens met een laag inkomen en zonder werk, maar een aanzienlijk deel daarvan heeft

vrij bewust gekozen voor die 'vervallen' buurten. Het gaat hierbij om studenten en andere jongeren die niet tot de kansarmen in de samenleving behoren. Uit de monitorgegevens blijkt dat de buurten met de meeste problemen nog altijd te vinden zijn in de bekende centrale wijken, maar dat de naoorlogse uitbreidingswijken (Bijlmermeer, Amsterdam-West) zich zorgwekkend ontwikkelen. Hier doet zich een steeds sterkere cumulatie voor van hoge scores op de belangrijkste *deprivatie-indicatoren* van Van der Meer: sterfte, lage opkomst bij verkiezingen en langdurige werkloosheid. De centrale buurten ontwikkelen zich daarentegen relatief gunstig (zie figuur 1).

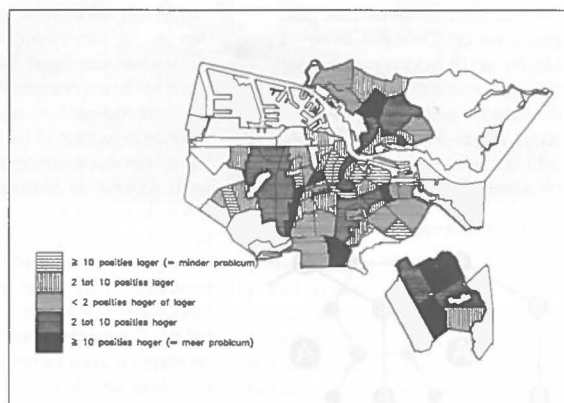
Uit het onderzoek komen enkele vooral voor onderzoekers interessante feiten naar voren. Zo blijkt dat op buurtniveau een zwak en bovendien in de tijd in sterkte afnemend verband bestaat tussen probleemcumulatie en woningmarkt-technische problematiek. Onder dat laatste wordt verstaan langdurige leegstand, geweigerde woningaanbiedingen en het aantal legalisering: zonder woonvergunning betrokken woningen waarvoor achteraf alsnog een vergunning werd afgegeven. Een andere conclusie is dat veel sociale problemen een eigen ruimtelijk patroon hebben, en dat een hoge score op de betreffende variabele niet automatisch een hoge score op andere probleemindicatoren betekent. Het is dus van belang een brede selectie van indicatoren te maken.

TRENDKERING

Dat laatste kan de Rotterdamse monitor niet ontzegd worden. Ruim zestig indicatoren moeten een beeld van de ontwikkelingen in de wijk geven waar beleidsmakers iets mee kunnen. Het zijn indicatoren op het gebied van bevolkingssamenstelling, werkgelegenheid, bedrijvigheid, werkloosheid, onderwijs, inkomen, wonen, woonomgeving, veiligheid en gezondheid. Het grote-stedenbeleid (GSB) van het paarse kabinet moet een offensief zijn ter bestrijding van achterstanden in combinatie met benutting van kansen voor vooruitgang. De trend naar een tweedeling in de samenleving moet gekeerd worden, zo is het doel. Speerpunten van het ambitieuze beleid zijn het terugdringen van langdurige werkloosheid, het verbeteren van de objectieve en ervaren veiligheid en de verbe-

tering van de leefbaarheid in vooral achterstandswijken. Het liefst ziet men nog in deze kabinetperiode meetbare resultaten. Vandaar wellicht de groots opgezette monitor.

De Rotterdamse monitor biedt een schat aan informatie over de vijf geselecteerde wijken: Bospolder-Tussendijken, Hillesluis, Hoogvliet-Noord, Oud-Charlois/Wielewaal/Pendrecht en het Oude Noorden. De gegevens worden verzameld uit overheidsstatistieken, enquêtes, een buurtthermometer en uit interviews met betrokkenen. Een theoretisch kader ontbreekt,

Mate van probleemcumulatie: rangorde-verschuivingen tussen buurten, 1986-1990. Bron: Van der Meer, 1996

maar de vraag is of dat in dit geval nodig is. Het gemeentebestuur heeft een aantal concrete doelstellingen geformuleerd, die relatief eenvoudig meetbaar zijn. Het gaat om het terugdringen van langdurige werkloosheid en van het aantal uitkeringsontvangers, het verbeteren van het wijkbeheer (schoon, heel en veilig), van huisvesting (die moet vooral aantrekkelijker worden voor middengroepen), van infrastructuur en van zorgvoorzieningen. Dergelijke variabelen laten waarschijnlijk niet al te veel ruimte open voor interpretatie door de stuurgroepen.

Uit beide monitorsystemen blijkt dat er heel wat werk ligt voor sociaal-ruimtelijke wetenschappers die dergelijke systemen kunnen ontwikkelen. Dank is dan ook verschuldigd aan degenen die de stoffige term *tijdreeksanalyse* verving door het veel modernere *monitor*.

*Redactie AGORA

Literatuur

Bureau Onderzoek Op Maat (BOOM) en Centrum voor Onderzoek en Statistiek (COS): *Uitvoeringsplan gebiedsgerichte monitor grote-stedenbeleid Rotterdam*. Rotterdam, 1996
C.E. van der Meer: *Monitoring van buurten. Signalering en analyse van probleemcumulatie*. Academisch proefschrift. AME, Amsterdam, 1996